

ÜNİTE 3 – KAVRAMLAR VE ÇAĞRIŞIMLAR

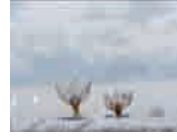
Metin 1 Seninle Tanışincaya Dek Nasıl	
Öğreteceğimi Bilmiyordum	112
Etkinlik 1	113
Etkinlik 2 Dil Bilgisi	114
Etkinlik 3 Raylardaki Ayakkabı.....	119
Konu Testi 1	120
Metin 2 Böylesi Bir Zarafet	122
Etkinlik 1	123
Etkinlik 2 Dil Bilgisi	124
Etkinlik 3 Hiçlik Makamı.....	128
Konu Testi 2	130
Metin 3 Sana Güvenmediğim İçin Beni Affet.....	132
Etkinlik 1	133
Etkinlik 2 Dil Bilgisi	134
Etkinlik 3 Kendi Çizgini Uzatmalısın	137
Konu Testi 3	138
Metin 4 Karadut.....	140
Etkinlik 1	140
Etkinlik 2 Dil Bilgisi	141
Etkinlik 3 O Senin Elinde	147
Konu Testi 4	148

ÜNİTE

3

KAVRAMLAR VE
ÇAĞRIŞIMLAR

METİN – 1

SENİNLE TANIŞINCAYA DEK NASIL ÖĞRETECEĞİMİ BİLMİYORDUM

Öğretmen okulun ilk gününde 5.sınıfın önünde dururken çocuklara bir yalan söyledi. Çoğu öğretmen gibi, öğrencilerine baktı ve hepsini aynı derecede sevdiğini söyledi. Ancak bu imkansızdı çünkü ön sırada oturduğu yerde bir yana kaykılmış, ismi Teddy Stoddard olan küçük bir oğlan vardı. Bayan Thompson bir yıl önce Teddy'yi izlemişti ve diğer çocuklarla iyi oynamadığını, elbiselerinin kirl olduğunu ve sürekli olarak kirl dolaştığını gözlemlemişti. Üstelik Teddy sürekli mutsuzdu. Bu öyle bir noktaya geldi ki bayan Thompson onun kağıtlarını büyük kırmızı bir kalemle işaretlemekten, kalın çarpılar (X) yapmaktan ve kağıdının üstüne büyük "F" (en düşük derece) koymaktan zevk alır oldu.

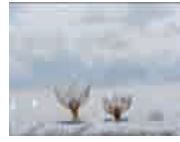
Bayan Thompson'un sınıfındaki, her çocuğun geçmiş kayıtlarını incelemesi gerekiyordu ve Teddy'nin kayıtlarını en sona bıraktı. Ancak, onun hayatını gözden geçirdiğinde, bir sürpriz ile karşılaştı. Teddy'nin birinci sınıf öğretmeni söyle yazmıştı: "Teddy gülmeye hazır, parlak bir çocuk. Ödevlerini derli, toplu, temiz yapıyor ve çok terbiyeli. Onun etrafta olması çok eğlenceli." İkinci sınıf öğretmeni söyle yazmıştı: "Teddy mükemmel bir öğrenci Sınıf arkadaşları tarafından çok seviliyor ama annesinin ölümcül bir hastalığı olduğu için sıkıntı içinde ve evdeki yaşamı mücadele içinde geçiyor." Üçüncü sınıf öğretmeni söyle yazmıştı: "Teddy'nin annesinin ölümü onun için çok zor oldu. Teddy elinden gelenin en iyisini yapmaya çalışıyor ama babası ona ilgi göstermiyor ve eğer bazı adımlar atılmazsa evdeki yaşamı yakında onu etkileyecek." "Teddy'nin dördüncü sınıf öğretmeni söyle yazmıştı: "Teddy, içine kapanık ve okulda derslere çok fazla ilgi göstermiyor. Çok fazla arkadaşı yok ve bazen sınıfta uyuyor."

Bayan Thompson problemi kavradı ve kendinden utandı. Öğrencileri ona güzel kurdeleli ve parlak kağıtlarla sarılmış Noel hediyeleri getirdiğinde bile kendini çok kötü hissetti, Teddy'ninki hariç. Teddy'nin hediyesi bir marketten aldığı kalın, kahverengi ambalaj kağıdı ile beceriksizce sarılmıştı. Bayan Thompson onu diğer hediyelerin ortasında açmaktan acı duydu. Bayan Thompson paketten taşlarından bazıları düşmüş, yapma elmas taşı bir bilezik ve çeyreği dolu olan bir parfüm şişesi çıkarınca çocuklardan bazıları gülmeye başladı. Ama o, bileziğin ne kadar güzel olduğunu söyleyerek çocukların gülmesini engelledi. Bileziği taktı ve parfümü bileklerine sürdü. Teddy Stoddard o gün okuldan sonra öğretmenine şunu söylemek için kaldı: "Bayan Thompson, bugün aynı annem gibi kokuyordunuz."

Çocuklar gittikten sonra, bayan Thompson okulda en az bir saat ağladı. O günden sonra, okuma, yazma ve aritmetik öğretmeyi bıraktı. Bunun yerine, çocukları eğitmeye başladı. Bayan Thompson artık Teddy'e özel ilgi gösteriyordu. Onunla çalıştıkça, Teddy anlamaya başlıyordu. Onu daha fazla teşvik ettikçe daha hızlı karşılık veriyordu. Yılın sonuna kadar Teddy sınıftaki en çalışkan çocuklardan biri oldu ve tüm çocukları aynı derecede sevdiği yalanına rağmen, Teddy onun gözdelelerinden biriydi.

Bir sene sonra, Bayan Thompson kapısının altında Teddy'den bir not buldu. Ona hala tüm yaşamında sahip olduğu en iyi öğretmen olduğunu söylüyordu. Altı yıl sonra Teddy'den bir not daha aldı. Liseyi bitirdiğini, sınıfında üçüncü olduğunu ve onun hala hayatındaki en iyi öğretmen olduğunu yazmıştı. Bundan dört yıl sonra, bazı zamanlar zor geçmesine rağmen okulda kaldığını, sebatla çalışmaya devam ettiğini ve yakında okuldan en yüksek derece ile mezun olacağını yazan başka bir mektup aldı. Yine Bayan Thompson'un tüm yaşamındaki en iyi öğretmen olduğunu yazmıştı. Sonra dört yıl

daha geçti ve başka bir mektup geldi. Bu kez Teddy fakülte diplomasını aldıktan sonra biraz daha ilerlemeye karar verdiğini açıklıyordu. Mektup onun hala karşılaştığı en iyi öğretmen olduğunu açıklıyordu. Ama şimdi ismi biraz daha uzundu. Mektup şöyle imzalanmıştı: Theodore F. Stoddard, MD. (tıp doktoru).

Öykü burada bitmiyor. Ortaya çıkan başka bir mektup var. Teddy bir kızla tanıştığını, onunla evleneceğini ve babasının birkaç hafta önce vefat ettiğini açıklıyordu. Teddy, evlenme töreninde Bayan Thompson'un damadın annesine ayrılan yere oturup oturamayacağını soruyordu. Şüphesiz Bayan Thompson bunu kabul etti ve tahmin edin ne oldu? Taşları düşmüş olan o bileziği taktı. Teddy'nin annesinin sürdüğü parfümden sürdü. Birbirlerini kucakladılar ve Dr. Stoddard, Bayan Thompson'un kulağına söyle fısıldadı: "Bana inandığınız için teşekkür ederim Bayan Thompson. Bana önemli olduğumu hissettirdiniz ve bir fark yaratabileceğimi gösterdiniz."

Bayan Thompson, gözlerinde yaşlarla fısıldadı: "Teddy, yanlış şeylere sahiptim. Asıl bir fark yaratabileceğimi bana sen öğrettin. Seninle tanışmaya dek, nasıl öğreteceğimi bilmiyordum."

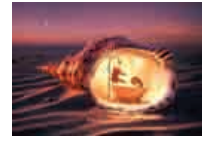
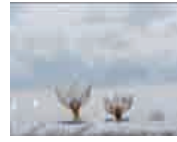
(Bu yazı internet ortamından alınmıştır.)

ETKİNLİK - 1

Aşağıdaki soruları okuduğunuz metinden yararlanarak yanıtlayınız.

<p>1. Okuduğunuz hikayede sizi en çok etkileyen olay nedir? Niçin?</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>	<p>2. Bayan Thompson'un yerinde olsaydınız başlangıçta Teddy'e nasıl davranırdınız? Niçin?</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>
<p>3. Teddy'in derslerindeki olumlu değişikliğin sebebi nedir?</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>	<p>4. Sizce iyi bir öğretmen, öğrencilerinin hayatını nasıl etkilemelidir?</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>

BİLGİ KUTUSU

EK FİİL (i-mek)

Ek fiil 4 farklı çekimde karşımıza çıkar:

Hikaye Çekimi (Belirli / Bilinen Geçmiş Zaman)	–idi
Rivayet Çekimi (Belirsiz /Duyulan Geçmiş Zaman)	–imiş
Şart (Koşul) Çekimi	–ise
Geniş Zaman Çekimi	–dir

EK FİİLİN GÖREVLERİ

Ek fiilin iki görevi vardır:

1. İsim soylu sözcüklere eklenerek onları yüklem yapar.

- Meğer beni korkutan, sevimli bir kedi yavrusuymuş. (yavrusu-imiş)
- Ablam 1979 yılında bu köyde öğretmendi. (öğretmen-idi)
- Bu şehir bir zamanlar ne kadar güzelmiş. (güzel-imiş)

2. Basit zamanlı (1 tane kip eki almış) fiilleri birleşik zamanlı (2 tane kip eki almış) yapar.

- Haber verseydiniz biz de sizinle gelecektik. (ver-se-idi-niz / gel-ecek-idi-k)
- Böyle davranırsan anneni üzersin. (davran-ır-isen)
- Hava bu mevsimde hep serin olurmuş. (ol-ur-imiş)

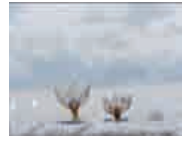
UYARILAR

1. Ek fiilin geniş zaman 3. tekil biçimi (-dir) çoğu kez kullanılmaz, düşer.

- Bu adam çok efendi. (... efendidir.)
- Burası benim ülkem. (...ülkemdir.)

Aynı ek, isimlere ve basit çekimli fiillere kesinlik ya da olasılık anlamı katmak amacıyla kullanıldığında düşürülmez.

- Toplantı bitmiştir, gidebilirsiniz. (Fiile geldi ve kesinlik anlamı kattı.)
- Şu sıralarda Tokat civarına gelmişlerdir. (Fiile geldi ve tahmin anlamı kattı.)
- İnsanın en gerçek dostu kitaptır. (İsme geldi ve kesinlik anlamı kattı.)
- Bu saatte eve varmıştır. (İsme geldi ve olasılık anlamı kattı.)

2. Ek fiilin olumsuz isimlerde “değil” sözcüğüyle yapılır.
- Kardeşi çalışkanmış. (çalışkan-imiş) / Kardeşi çalışkan değilmiş. (çalışkan değil-imiş)
 - Bugün hava soğuk. (soğuk-tur) / Bugün hava soğuk değil. (değil-dir)
3. Ek fil eklerini diğer çekim ekleriyle karıştırmamalıyız.
- Kalem-im kayboldu. (iyelik eki)
 - Uyuyor-um. (kişi eki)
 - Ben çalışkan-ım. (ek fiil)
4. Ek fiilin şart çekimi (-ise) tam bir yargı bildiremez. Arkadan tamamlayıcı asıl yargı gelir.
- Hava orada da iyiye, denize gireriz.
 - Söylenildiği kadar akıllıysa sınavı kazanır.
 - Bunları öğrenirsen mesleğinde ilerlersin.

TABLODA GÖRELİM

Ek Fiilin Görülen Geçmiş Zamanı (Hikayesi): “-di” (-dı, -di, -du, -dü, -ti, -ti, -tu, -tü) biçiminde kullanılır.

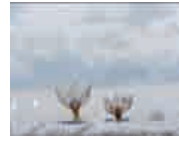
Olumlu	/	Olumsuz
İki yıl önce zayıftım. / İki yıl önce zayıf değildim.		
1. Tekil Şahıs - Zayıf-idi-m	/	Zayıf değil-idi-m
2. Tekil Şahıs - Zayıf-idi-n	/	Zayıf değil-idi-n
3. Tekil Şahıs - Zayıf-idi	/	Zayıf değil-idi
1. Çoğul Şahıs - Zayıf-idi-k	/	Zayıf değil-idi-k
2. Çoğul Şahıs - Zayıf-idi-niz	/	Zayıf değil-idi-niz
3. Çoğul Şahıs - Zayıf-idi-ler	/	Zayıf değil-idi-ler

Olumlu	/	Olumsuz
Sizinle kalıyordum. / Sizinle kalmıyordum.		
1. Tekil Şahıs - Kal-ıyor-idi-m	/	Kal-mı-yor-idi-m
2. Tekil Şahıs - Kal-ıyor-idi-n	/	Kal-mı-yor-idi-n
3. Tekil Şahıs - Kal-ıyor-idi	/	Kal-mı-yor-idi
1. Çoğul Şahıs - Kal-ıyor-idi-k	/	Kal-mı-yor-idi-k
2. Çoğul Şahıs - Kal-ıyor-idi-niz	/	Kal-mı-yor-idi-niz
3. Çoğul Şahıs - Kal-ıyor-idi-ler	/	Kal-mı-yor-idi-ler

Ek Fiilin Duyulan Geçmiş Zamanı (Rivayeti): “-miş” (-miş,-miş-i-muş,-müş) biçiminde kullanılır.

Olumlu	/	Olumsuz
İki yıl önce zayıfmışım. / İki yıl önce zayıf değilmişim.		
1. Tekil Şahıs - Zayıf-imiş-im	/	Zayıf değil-imiş-im
2. Tekil Şahıs - Zayıf-imiş-sin	/	Zayıf değil-imiş-sin
3. Tekil Şahıs - Zayıf-imiş	/	Zayıf değil-imiş
1. Çoğul Şahıs - Zayıf-imiş-iz	/	Zayıf değil-imiş-iz
2. Çoğul Şahıs - Zayıf-imiş-siniz	/	Zayıf değil-imiş-siniz
3. Çoğul Şahıs - Zayıf-imiş-ler	/	Zayıf değil-imiş-ler

Olumlu	/	Olumsuz
Sizinle kalıyormuşum. / Sizinle kalmıyormuşum.		
1. Tekil Şahıs - Kal-ıyor-imiş-im	/	Kal-mı-yor-imiş-im
2. Tekil Şahıs - Kal-ıyor-imiş-sin	/	Kal-mı-yor-imiş-sin
3. Tekil Şahıs - Kal-ıyor-imiş	/	Kal-mı-yor-imiş
1. Çoğul Şahıs - Kal-ıyor-imiş-iz	/	Kal-mı-yor-imiş-iz
2. Çoğul Şahıs - Kal-ıyor-imiş-siniz	/	Kal-mı-yor-imiş-siniz
3. Çoğul Şahıs - Kal-ıyor-imiş-ler	/	Kal-mı-yor-imiş-ler

Ek fiilin Şartı: -se (-sa, ise) biçiminde kullanılır.

Olumlu	/	Olumsuz
İyiysem yaparım. / İyi değilsem yapamam.		
1. Tekil Şahıs - İyi-ise-m	/	İyi değil-ise-m
2. Tekil Şahıs - İyi-ise-n	/	İyi değil-ise-n
3. Tekil Şahıs - İyi-ise	/	İyi değil-ise
1. Çoğul Şahıs - İyi-ise-k	/	İyi değil-ise-k
2. Çoğul Şahıs - İyi-ise-niz	/	İyi değil-ise-niz
3. Çoğul Şahıs - İyi-ise-ler	/	İyi değil-ise-ler

Olumlu	/	Olumsuz
Severseniz iyileşir. / Sevmezseniz iyileşmez.		
1. Tekil Şahıs - Sev-er-ise-m	/	Sev-mez-ise-m
2. Tekil Şahıs - Sev-er-ise-n	/	Sev-mez-ise-n
3. Tekil Şahıs - Sev-er-ise	/	Sev-mez-ise
1. Çoğul Şahıs - Sev-er-ise-k	/	Sev-mez-ise-k
2. Çoğul Şahıs - Sev-er-ise-niz	/	Sev-mez-ise-niz
3. Çoğul Şahıs - Sev-er-ise-ler	/	Sev-mez-ise-ler

Ek fiilin Geniş Zamanı: “-im, -sin, -dir; -iz, -sınız, -dirler” biçiminde kullanılır.

- Ben bir öğretmenim.
- Sen sanatçısın.
- Mehmet Amca köylüdür.
- Biz öğretmeniz.
- Siz sanatçısınız.
- Onlar köylüdürler.

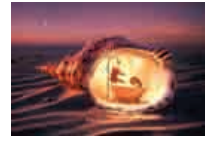
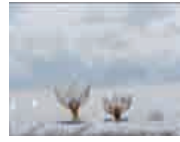
TEKRARLAYALIM

EK FİİLİN GÖREVLERİ

- İsme gelir, ismi yüklem yapar.
- Fiile gelir, fiili birleşik zamanlı fiil yapar.

EK FİİLİN ÇEKİMLERİ

- Hikayesi: -idi
- Rivayeti: -imiş
- Şartı: -ise
- Geniş zamanı: -dir

ÖĞRENDİKLERİMİZİ PEKİŞTİRELİM

1. Aşağıdaki cümlelerde ek fiillerin altını çiziniz ve hangi çekimde kullanıldıklarını karşlarına yazınız.

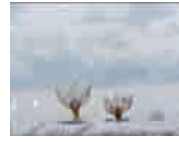
A) Kazanmak için çalışmalıdır.	
B) Bu yol kalabalıksa diğerinden gidelim.	
C) Atatürk'ün bir sözü vardı.	
Ç) Teyzem o sanatçının hayranıdır.	
D) Daha önce buraya gelmişmiydin?	
E) Yaz aylarında kapıya hayvanlar için su bırakmış.	
F) Adam yirmi yıldır evine hasretmiş.	
G) Eve geldiğimde çok açtım.	

2. Aşağıdaki cümlelerde ek fiillerin altını çiziniz ve karşlarına görevlerini yazınız.

A) Bir zamanlar bu şehri seviyordum.	
B) Bütün bunları ben de öğrenecektim.	
C) Meğer sen ne akıllıymışsın!	
Ç) Sinemada gayet iyiydi.	
D) Sıkı giyinmediğinden hastaymış.	
E) Bütün hataları ben yapmışım.	
F) Büyük oğlu da doktormuş.	
G) O sınavdan babası da geçermiş.	

3. Aşağıdakilerin hangisinde ek fiil diğerlerine göre farklı bir görevde kullanılmıştır?

- Eskiden günlük süt ve yumurtayı buradan alırdık.
- Bu mahalleden başka bir yerde mutlu olamayacağını biliyordu.
- Yazları herkes güneye inerken biz Karadeniz'e giderdik.
- Akşam sekizde kapıyı çalan bizim görevliymiş.

4. Aşağıdaki isimlere geçmiş zaman (-dı / -miş), geniş zaman (-dır), şart kipi (-sa) eklerini getirerek bunları birer cümlede kullanınız.

1	sanatçı
2	güçlü
3	Suna
4	turuncu

5. Aşağıdaki cümleleri inceleyiniz. Altı çizili ekleri, cümleye kattıkları anlamlarla eşleştiriniz.

1	Dondurma yemeyi <u>seviyordu</u> .	a	İhtimal
2	Güneşe çıkmadan önce krem <u>sürmeliydin</u> .	b	Küçümseme
3	Zeynep teyzem yine bahçeye maydonoz <u>ekmiştir</u> .	c	Gerçekleşmemiş beklenti
4	Hava yarın da böyle <u>olursa</u> denize giremeyiz.	ç	Şart
5	Sıla da bizimle tatile <u>gelecekti</u> .	d	Terk edilmiş alışkanlık
6	Sınıfta en güzel yazıyı o <u>yazmışmış</u> .	e	Geçmişte gereklilik

6. Aşağıdaki cümlelerin fiillerindeki altı çizili eklerin cümleye kattığı anlamı yazınız.

1	O yaşlarda saçıma jöle <u>sürerdim</u>
2	Burası bu kadar soğuksa Erzurum'a kar <u>yağmıştır</u>
3	Bu şehrin en güzel evini o <u>yapmışmış</u>
4	Daha programlı <u>çalışmalıydın</u>
5	Buraya gelmişken bize de uğramanızı <u>beklerdim</u>
6	Parklardaki ağaçlar kesilirse nefes <u>alamayız</u>

ETKİNLİK - 3

RAYLARDAKİ AYAKKABI

Bilge, tam trene biniyordu ki ayakkabılarından birisi ayağından çıktı ve rayların üzerine düştü. Aşağı inip onu alması imkansızdı. Çünkü tren çoktan hareket etmişti. Yanındaki öğrencileri ne yapacağını merakla bekliyordu. O gayet sakin bir biçimde, diğer ayakkabıyı da çıkardı ve az önce düşürdüğü ayakkabıya yakın bir yere fırlattı. Öğrencilerinden birisi dayanamayıp sordu: "Neden böyle yaptınız?"

Gülümseyen bilgenin cevabı basit ama hakikat yüklüydü: "Demir yolunun üzerindeki ayakkabıyı fakir biri bulursa, diğerini de bulup giyebilirsin diye."

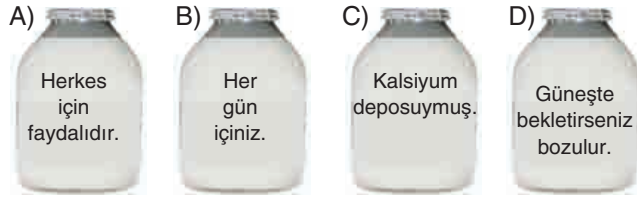
KONU TESTİ - 1

1.

Bakkal Arif, üzerinde ek fiil bulunmayan sütü müşteriye verecektir.

Buna göre hangi sütü müşteriye verecektir?

2. Ek fiilin görevlerinden biri, isim soylu kelime gelerek onları yüklem yapması; diğeri ise basit zamanlı fiillere gelerek onları birleşik zamanlı yapmasıdır.

Buna göre aşağıdakilerin hangisinde ek fiilin görevi diğerlerinden farklıdır?

- A) Haberi alan kız sevinçten göklerde uçuyordu.
- B) Temizlik yaptığımız gün bu dolabı da silmiştik.
- C) Affan Dede, bizi de kendi evlatları gibi severdi.
- D) Bir adım sonrası orman değil, derin bir uçurumdu.

3. (1) Evden çıktığımda hava güneşliydi. (2) Şimdi epey soğudu. (3) Yanıma şemsiye almadım ama yağacak gibi. (4) Bir an önce eve gitsem iyi olur.

Yukarıdaki parçada numaralanmış sözcüklerden hangisi ek fiilin hikayesiyle çekimlenmiştir?

- A) 1.
- B) 2.
- C) 3.
- D) 4.

4. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde yüklem, ek fiilin hikayesi (duyulan geçmiş zaman) ve ikinci tekil şahısla çekimlenmiştir?

- A) Buraya taşınmadan önce çok erken uyanırdım.
- B) Musluğu açık unuttuğun için evi su basmıştı.
- C) Sütü her gün 11.00'de buradan alıyormuşsun.
- D) Biz geçerken sen hep pencereden bakardın.

5. Aşağıdakilerin hangisinde yüklem, ek fiilin rivayetiyle (görülen geçmiş zamanla) çekimlenmiş bir isimdir?

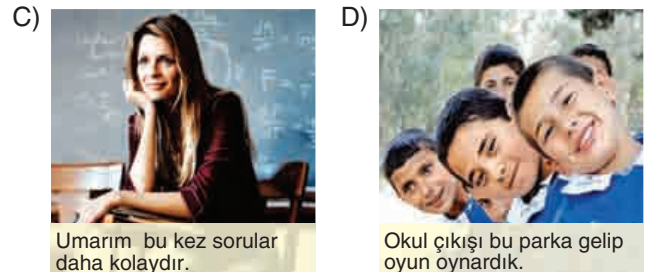
- A) Gömlekler de ceketler gibi dolaptaymış.
- B) Filmi yeniden izleyince konusunu daha iyi anladım.
- C) Buraya ikinci kez geliyorum, ilk değil.
- D) O saatte bütün dükkanlar kapalıydı.

6. Aşağıdaki cümlelerin hangisinin yüklemi ek fiille çekimlenmemiştir?

Bizim sınavımız sizinkinden bir hafta sonraymış.

Çimenlere uzanıp mis gibi havayı içime çektim.

Umarım bu kez sorular daha kolaydır.

Okul çıkışı bu parka gelip oyun oynardık.

7. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde ek fiil yoktur?

A)

Ah yavrum, gençliğimde ne kadar güzeldim bir bilsen!

B)

Çiçek kokuları insanın ruhuna, bedenine enerji verir.

C)

En güzel takı, güzel bir ruhtur.

D)

Cilde iyi gelen şeylerden biri de güneş ışığıdır.

8. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde ek fiil yoktur?

- A) Bu tarife, sabit hatlarla da sınırsız konuşuyor.
 B) İhtiyaç duyduğumuz her an yanımızdaydı.
 C) Müziğin ritmine kendilerini bırakıyorlarmış.
 D) Sitede yaşıyorsa eski komşulukları unutmuştur.

9. Kalktı göç eyledi Avşar elleri,
 Ağır ağır giden eller bizimdir.
 Arap atlar yakın eder ırağı,
 Yüce dağdan aşan yollar bizimdir.

Bu dizelerde aşağıdakilerden hangisi vardır?

- A) Ek fiilin hikayesi
 B) Ek fiilin şartı
 C) Ek fiilin geniş zamanı
 D) Ek fiilin rivayeti

10. (1) Kocaman bir gölün ortasındaydık. (2) Nasıl oldu bilmiyorum ama içinde bulunduğumuz sandal birden ters dönerdi. (3) Neyse ki hepimiz yüzme biliyorduk da kurtulduk. (4) Bu olay hayatımın en ilginç anılarından biridir.

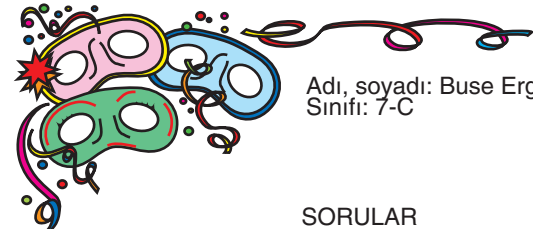
Yukarıdaki parçada numaralanmış cümlelerden hangisi ek fiilin geniş zamanıyla çekimlenmiştir?

- A) 1. B) 2. C) 3. D) 4.

11. Aşağıdakilerden cümlelerin hangisinde ek fiil kullanılmamıştır?

- A) En fazla şube o bankanıdır.
 B) Hayat ağacımız bu bahçede kök salsın.
 C) Et piyasasında ilerlemek zordur.
 D) Elindeki büyük krem yüz için değilmiş.

12.

Adı, soyadı: Buse Ergün
 Sınıfı: 7-C

SORULAR

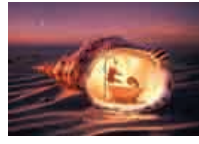
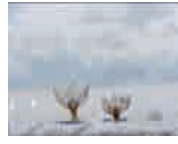
1. Aşağıdaki cümlelerde ek fiillerin hangi çekimde olduklarını yazınız.

(Her seçenek 5 puandır.)

- A) Gördüğü bir yüzü bir daha unutmazdı.
 (Ek fiilin görülen geçmiş zamanı / Hikayesi)
 B) Güyya o benim dilimden anlıyormuş.
 (Ek fiilin duyulan geçmiş zamanı / Rivayeti)
 C) Köye gelerseniz ırmağa da gideriz.
 (Ek fiilin şartı)
 D) Film başlamıştır, eve gidelim.
 (Ek fiilin geniş zamanı)

Buse 1. sorudan kaç puan almıştır?

- A) 5 B) 10 C) 15 D) 20

METİN – 2

BÖYLESİ BİR ZARAFET

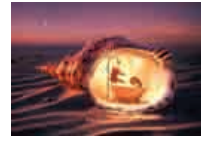
Birazdan bahsedeceğim geleneğin sebeplerini daha iyi anlatabilmek için, önce yüz yıllık tarihimizi hatırlatmam gerekiyor. Savaşlar dönemi! 1911 yılında başlayan Balkan Savaşları'yla başlayıp Kurtuluş Savaşı'yla son bulan savaş yıllarında Anadolu insanı hep savaşlara koşmak zorunda kaldı. On yıl kadar süren bu savaşlar yüzünden Anadolu köylerinde neredeyse erkek kalmadı. Birinci Dünya Savaşı, Çanakkale Savaşı, Kurtuluş Savaşı gibi savaşları içine alan ve yüz binlerce erkeğin gidip bir daha dönemediği bu süreç bitince Anadolu'da pek çok dul kadın ve yetim çocuk kaldı. 10-11 yaşındaki erkek çocukların, 17-18 yaşındaki kızlarla evlendirilmek zorunda kalındığı dönemlerden bahsediyorum. Herhangi bir sebepten dolayı savaşa gidemeyen veya savaş sonrası savaş gazisi olarak köyüne dönebilen az sayıda erkek dışında, köy –

kasaba halkının çok büyük bir kısmı, dul kadın veya yetim çocuklardan oluşuyordu.

İşte böylesi bir ortamda yaşayan babalar, evlatları yanlarına gelince, diğer yetim çocukların içi acımasın diye, kendi evlatlarını yanlarından uzaklaştırırlarmış. Baba hasretiyle yanan yetim çocuklar, babalarını hatırlayıp üzülmesinler diye, başkalarının yanında kendi evlatlarını sevmeye utanırlarmış babalar. Böylesi ince, böylesi zarif bir düşünceyle, babalar evlatlarına mesafe koyarlarmış.

Erkekler, hanımlarıyla sokakta gezmek zorunda kaldıklarında,

“Kocasını kaybetmiş dul kadınlar bizi yan yana – el ele görürlerse yaraları değil.” düşüncesiyle, eşleriyle yan yana yürümeye çalışırlarmış. Anadolu’da erkeklerin hanımlarını birkaç adım geriden yürütme geleneği, böylesine zarif bir düşünceden kaynaklanmış.

Cehaletin, nasıl korkunç bir bataklık olduğunu, yerinde görmemi sağladı bu olay. Başka yetim çocukların içi acımasın diye ortaya konan tavır, cehalet yüzünden, öz evladını yetim psikolojisi ile ilgisiz ve sevgisiz büyütme tavrına dönüşmüş. Dul kadınların, savaştan dönmeyen kocalarını hatırlayıp yaraları tazelenmesin diye gösterilen nezaket, kendi hanımını dışlayan bir tavra dönüşmüş cehalet yüzünden.

Ah Cehalet! Sen nasıl bir belasın ki, böylesi bir zarafeti şiddete dönüştürüyor-sun?

(Bu yazı internet ortamından alınmıştır.)

ETKİNLİK - 1

Aşağıdaki soruları okuduğunuz metinden yararlanarak yanıtlayınız.

1. Savaş konusundaki düşüncelerinizi yazınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. Anadolu insanının hayatında savaşlar nasıl bir yer tutar?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. Okuduğunuz parçadan yola çıkarak zarif davranışa bir örnek veriniz.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4. Zamanla gerçek anlamını yitiren başka davranışlar var mıdır? Araştırınız.

.....

.....

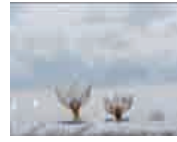
.....

.....

.....

.....

.....

BİLGİ KUTUSU

YAPISINA GÖRE FİLLER

Fiiller de isim soylu kelimeler gibi yapı bakımından üçe ayrılır:

1. BASİT FİLLER: Yapım eki almamış, bir tek kelimedenden oluşan, yani kök hâlindeki fiillerdir. Çoğunlukla tek hecelidir. Çok heceliler de vardır. Fiil kökünden sonra bir tire(-) işareti getirilerek ifade edilir.

Sev-, düşün-, oku-, yürü-, at-, uyu-, kavuş-...

Uyarı: Tire işareti kullanılmaz da nokta veya ünlem kullanılırsa emir çekimi olur. Bu, bütün fiiller için geçerlidir:

– Gel! Düşün! Uyu! ...

Dilimizde hem isim hem de fiil kökü olarak kullanılan kelimeler vardır ki bunlara sesteş kökler denir:

– Ağrı, ağrı- ; boya, boya- ; tat, tat- ; eski, eski- ...

2. TÜREMİŞ FİLLER: İsim veya fiil kökleriyle yansılardan, yapım ekleriyle türetilmiş fiillerdir.

Bunlara fiil gövdesi (tabanı) de denir.

– Ben-imse- , açık-la , mor-ar , av-la- , ince-l- , gür-le- , şırl-da- , hav-la- , fısıll-da- , kov-ala- , baş-la-t , uç-ur- , sev-in-...

Türemiş fiiller ikiye ayrılır:

A) İsim soylu kelimelerden türetilen fiiller

B) Fiil kök ve gövdelerinden türetilen fiiller

a. İsim Soylu Kelimelerden Türetilen Fiiller

– Az-al-mak , doğru-l-mak , tuz-la-mak , of-la-mak , miyav-la-mak , haber-leş-mek , mor-ar-mak , yaş-a-mak , su-sa-mak , şırl-da-mak , hay-kır-mak,...

b. Fiil Kök ve Gövdelerinden Türetilen Fiiller

– Yaz-dır-mak , kov-ala-mak , dik-il-mek , kaç-ın-mak , böl-üş-mek , oyna-t-mak,

3. BİRLEŞİK FİLLER: Birden fazla kelimedenden oluşan fiillerdir. Birleşik fiili oluşturan kelimelerden biri veya her ikisi fiil olabilir. Ama en az biri fiil olmalıdır.

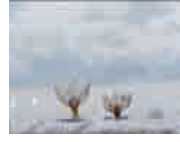
Üç farklı yolla birleşik fiil kurulabilir:

A. Yardımcı Fiille Kurulan Birleşik Fiiller: Tek başlarına da fiil olarak kullanılabilen, ama daha çok isim soylu kelimelerle ve asıl fiillerle birlikte birleşik fiil oluşturan fiillere **yardımcı fiil** denir.

“etmek, eylemek, olmak, kılmak, buyurmak, bulmak, yapmak”

“akın et- , göç et- , kul ol- , mecbur ol- , son bul- , kabul buyur- , namaz kıl- , hesap yap- , yolcu eyle-...”

Yardımcı fiiller tek başına da kullanılabilir.

- Elbise üzerime oldu.
- Bu elbise elli milyon eder.

Yardımcı fiillerle kurulan birleşik fiillerin bir kısmı ayrı, bir kısmı bitişik yazılır. **(Ses düşmesi ya da türemesi olursa birleşik yazılır.)** Her iki durumda da çekim ekleri en sona getirilir.

- Sabrettim. (ses düşmesi) / Kayboldu. (ses düşmesi) / Hallolmuş. (ses türemesi) Zannettim. (ses türemesi) / Yardım ediyor / Hasta olmuş. / Arz ederim. / Mutlu etti. / Hoş eyledi. ...

B. Kurallı Birleşik Fiiller

1. Yeterlik Fiili: Fiil + “-e bilmek” şeklinde yapılır.

- Asya bu işi başarabilir. (Gücü yetme)
- Yanınıza gelebilir miyim? (İstek isteme, rica etme)
- Herkes kendi işiyle ilgilenebilir. (İzin verme)

Olumsuzu şöyledir:

Gücü yetmezlik anlamı katıyorsa:

- Başar-abilir > başar-a-ma-z
- Aç-abilirim > aç-a-ma-m

Gücü yetmezlik ihtimali içeriyorsa:

- Yaz-abilirim > yaz-a-ma-y-abilirim
- Oku-y-abilirler > oku-y-a-ma-y-abilirler

İsteğe bağlı oluşta ihtimalin yüzde elli olduğu belirtiliyorsa:

- Doğ-abilir > doğ-ma-y-abilir
- Ol-abilir > ol-ma-y-abilir

2. Tezlik Fiili: Fiil + “-i vermek” şeklinde yapılır.

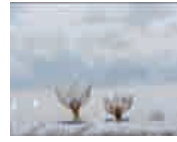
- Bana bir çay aliver. (Tezlik, çabukluk)
- Birden karşısına çıkıverdi. (Apansızın)
- Onu bir kenara atıvermişler. (Önemsememe, gelişigüzel yapma)

3. Sürerlik Fiili: Fiil + “-e durmak” / “-e gelmek” / “-e kalmak” şeklinde yapılır.

- Çocuk oturduğu yerde uyuyakalmış.
- Sen vitrinlere bakadur, ben birazdan gelirim.
- Eskiden beri böyle anlatılagelmiş.
- Olduğumuz yerde dönüp duruyoruz.

4. Yaklaşma Fiili: Fiil + “-e yazmak” şeklinde yapılır.

- Merdivenden inerken düşeyazdı. (Az kalsın düşüyordu. / Düşmesine az kaldı.)
- Gelen arabayı görmeyince öleyazdı. (Az kalsın ölüyordu.)

C. Anlamca Kaynaşmış (Deyimleşmiş) Birleşik Fiiller

Birleşik fiili oluşturan kelimelerden birinin veya tümünün anlam kaybetmesi ve kelimelerin anlamca kaynaşarak tamamen yeni ve farklı bir anlam kazanmaları sonucu oluşan birleşik fiillerdir.

Şu yollarla yapılır:

1. Gerçek anlamında bir isim + gerçek anlamının dışında bir fiil

- Kendini kaybetmek, hoşuna gitmek, para yemek, şehit düşmek, değer biçmek, deniz tutmak, hasta düşmek, kural koymak, öğüt vermek ...

2. Gerçek anlamının dışında bir isim + gerçek anlamında bir fiil

- Gözünü korkutmak, bileğine güvenmek, ayağına gelmek ...

3. Tümü gerçek anlamının dışında

- Tası tarağı toplamak, deliye dönmek, baş kaldırmak, kalp kırmak, elvermek, varsaymak, öngörmek, başvurmak, vazgeçmek, kan ağlamak, kafa tutmak, göze girmek, abayı yakmak, feleğin çemberinden geçmek...

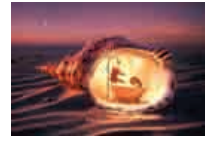
ÖĞRENDİKLERİMİZİ PEKİŞTİRELİM

1. Aşağıdaki altı çizili fiillerin yapı özelliklerini karşlarına yazınız.

a. Kulağına bir şeyler <u>fısıldadı</u> ve gitti.	
b. İki hafta doya doya <u>yüzdüm</u> .	
c. Sizin de geleceğinizi <u>hissetmiş</u> .	
ç. Çocuğun davranışları giderek <u>düzeliyor</u> .	
d. Bakkala <u>gidiverirdim</u> ama çok hastayım.	
e. Sayfayı koparıp ban <u>verdi</u> .	
f. Köydeki inekler bu bahar <u>yavrulayacakmış</u> .	
g. Giden geminin ardından <u>bakakaldık</u> .	

2. Aşağıdaki birleşik fiillerin türlerini karşlarına yazınız.

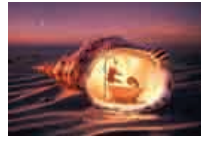
a. Hasta olmak	
b. Gidedurmak	
c. Emretmek	
ç. Karnı zil çalmak	
d. Bakakalmak	
e. Yapabilmek	
f. Emir buyurmak	
g. Göze girmek	

1) Aşağıdaki cümlelerde yer alan altı çizili fiilleri yapılarına göre inceleyiniz. Bu fiillerin tablodaki yerlerini işaretleyiniz.

a)	Yağmurda üşüyen kedicik sobanın başında <u>uyuyuvermiş</u> .
b)	Anneler gencecik oğullarını, vatani korusun diye askere <u>yolcu eyerler</u> .
c)	Siz çağırdınız, ben de tereddüt etmeden <u>geldim</u> .
ç)	Elinizdeki kayık yırtıldıysa bu kayığı <u>yüzdürün</u> .
d)	Atatürk, bugün yaşadıklarımızı yıllar önce <u>öngörmüştü</u> .
e)	Soruların üçünü çözdüm ama dördüncüyü <u>yapamadım</u> .
f)	Fazla üstüne gitmeyin, galiba söylediklerinize biraz <u>alınmış</u> .
g)	Bizi beklemekten anneciğimin <u>gözü yollarda kalmış</u> .
ğ)	Erkenden kalktılar, hazırlanıp <u>çıktılar</u> .
h)	Üzülmeyin, diğer sorunlar gibi bu da <u>hallolur</u> .

	1- BASİT FİLLER	2- TÜREMİŞ FİLLER	3- BİRLEŞİK FİLLER		
			a) Yardımcı Fiille Kurulan Birleşik Fiiller	b) Kurallı Birleşik Fiiller	c) Anlamca Kaynaşmış (Deyimleşmiş) Birleşik Fiiller
a)					
b)					
c)					
ç)					
d)					
e)					
f)					
g)					
ğ)					
h)					

ETKİNLİK – 3**HİÇLİK MAKAMI**

Nasrettin Hoca'ya sormuşlar: “Kimsin?”

“Hiç!” demiş Hoca, “Hiç kimseyim.”

Dudak büküp önemsemediklerini görünce, sormuş Hoca:

"Sen kimsin?"

“Mutasarrıf!” demiş adam kabara kabara.

“Sonra ne olacaksın?” diye sormuş Nasrettin Hoca.

“Herhalde vali olurum.” diye cevaplamış adam.

“Daha sonra?” diye üstelemiş Hoca.

“Vezir!” demiş adam.

“Daha, daha sonra ne olacaksın?”

“Bir ihtimal sadrazam olabilirim.”

“Peki, ondan sonra?”

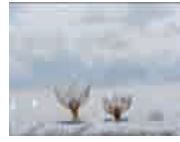
Artık makam kalmadığı için adam boynunu büküp son makamını söylemiş:

“Hiç!”

“E, daha niye kabarıyorsun be adam?

Ben şimdiden senin yıllar sonra gelebileceğin makamdayım:

"Hiçlik makamında!"

1. Aşağıdaki cümleleri üç noktanın kullanımına dikkat ederek okuyunuz.

a	Evladından ayrı kalan anaların bir yanı güler de bir yanı ...
b	Adam, çocuklara o kadar kızmıştı ki arkalarından ... diye bağırdı.
c	“ ... Önceleri bu duruma sevinmişti ama sonra içini bir şüphe kapladı. ...”
ç	Ülkene sahip çıkmazsan ... Neler olacağını biliyorsun.
d	Yusuf!.. Gitme, seni kuyuya atacaklar!

2. Yukarıdaki cümlelerde üç noktanın hangi amaçla kullanıldığını tabloya işaretleyiniz.

Cümleler	Anlatım olarak tamamlanmamış cümlelerin sonuna konur.	Kaba sayıldığı için veya bir başka sebepten dolayı açık yazılmak istenmeyen kelime ve bölümlerin yerine konur.	Alıntılarda başta, ortada ve sonda alınmayan kelime veya bölümle-rin yerine konur.	Sözün bir yerde kesilerek geri kalan bölümün okuyucunun hayal dünyasına bırakıldığını göstermek veya ifadeye güç katmak için konur	Ünlem ve seslenmelerde anlatımı pekiştirmek için konur.
a					
b					
c					
ç					
d					

3. İki noktanın doğru kullanıldığı cümlelerin sonuna 😊 , yanlış kullanıldığı cümlelerin sonuna ☹️ işareti koyunuz.

a	Kendimi tanıyayım: Türk dili ve edebiyatı öğretmeniyim.	
b	Karagöz: Hoş geldin, suda pişmiş yumurta!	
c	Erzurum'a giderken: soğuktur diye endişelendik.	
ç	Yol boyunca aklımda tek bir soru vardı: Kapıyı kilitledim mi?	
d	Bu hafta şu işleri : bitirelim de haftaya da diğerlerini hallederiz.	

KONU TESTİ - 2

1. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde türemiş fiil yoktur?

A)

Ayakkabımı her zaman Halil bağlar.

B)

Çocukluğundan beri kırmızı ayakkabılara bayılır.

C)

Ayakkabı bağları arasında en çok yeşili sever.

D)

Yeni, renkli botunu sadece sana denettirir.

2. Aşağıdaki cümlelerin hangisinin yüklemi basit fiildir?

- A) Arabayı yavaş kullanması gerektiğini geç fark etti.
- B) Burayı ilk gördüğümde de çok beğenmiştim.
- C) Eve geldiğinde ilk olarak ayaklarını dinlendiriyor.
- D) Bütün bulaşıkları zavallı kıza yıkatmışlar.

3. Aşağıdakilerin hangisinde birleşik fiil diğerlerinden farklı bir yolla kurulmuştur?

- A) Sınav kötü geçti diye bütün yaz eve hapsoldü.
- B) Terli terli su içince yine hasta oldu.
- C) Derhal buraya geliniz, diye emir buyurdu.
- D) Bir telefonumla buraya geliverdi.

4. Aşağıdaki cümlelerden hangisinin yüklemi türemiş fiil değildir?

- A) Halam bu gece de bizimle kalıyor.
- B) Karadeniz'de yağmur aniden başlıyor.
- C) Bizim ailenin kadınları geç ihtiyarlıyor.
- D) İki ayda bir kardeşine para yolluyor.

5. Aşağıdaki dizelerin hangisinde altı çizili fiil yapısı bakımından farklıdır?

- A) Bahçede yeşil hıyar, boyun boyuma uyar.
- B) Güvercin uçuverdi, kanadın açiverdi.
- C) Ordu'nun dereleri, aksa yukarı aksa.
- D) Komşu kızı sevenin yüreğinde yağ olmaz.

6. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde birleşik fiil yoktur?

A)

Saç kesimi konusunda yardım edeyim mi?

B)

Seni görünce gülüveriyorum, elimde değil.

C)

Biyyık yakışmamışsa kesebilirim.

D)

Siz de mi ödül töreni için geldiniz?

7. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde yardımcı fiille kurulmuş bir birleşik fiil vardır?

Temizlik için gerekli her şey burada.

Eşim, her konuda olduğu gibi temizlikte de bana yardımcı.

Sağlığımız için temizlikte de organik ürünleri tercih ediyoruz.

İşler bitti, şimdi güzel bir kahve bizi bekliyor.

8. Aşağıdakilerin hangisinde “etmek” sözcüğü yardımcı fiil olarak kullanılmamıştır?

- A) O küçük çocuk, ailesi olmadan buralarda ne eder?
 B) Aralarının bozuk olduğunu herkes fark etti.
 C) Anlatılan korku hikayelerinden sonra bir ürperti hissettim.
 D) Misafirlerimizi otogara kadar yolcu ettik.

9. Hanaylar yaptırdım döşetemedim

Çifte kumruları eş edemedim

Zalım felek ile baş edemedim

Konma bülbül konma çeşme başına

Seni de vururlar yarin yoluna

Yukarıdaki dizelerde altı çizili fiillerin yapıları sırasıyla aşağıdakilerden hangisinde doğru olarak verilmiştir?

- A) Türemiş – Türemiş - Basit
 B) Basit – Türemiş - Türemiş
 C) Birleşik – Basit – Basit
 D) Türemiş – Basit - Birleşik

10. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde yüklem, anlamca kaynaşmış birleşik fiildir?

- A) Hasan Bey, çalışanların işlerini hallediverirdi.
 B) Müdüre Hanım ile ancak dün görüşebildik.
 C) Geleneklerimiz yüzyıllardır süregelmiştir.
 D) Olaydan sonra kimsenin ağzını bıçak açmadı.

11. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde fiil, isimden türemiştir?

- A) Öğretmenimiz deftere bir kompozisyon yazdırdı.
 B) Aynaya çarpan çocuğun kafası kaniyordu.
 C) Kötü alışkanlıklardan her zaman kaçınmalıyız.
 D) Terziye verdiğimiz kumaş hala dikilmemiş.

12. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde kurallı birleşik fiil kullanılmamıştır?

Bence kış manzarasının tadına doyum olmaz.

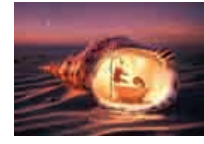
Bu hareketi defalarca yapabilirim.

Eve yaklaşmıştık ki arabamız kaydı, öleyazdık.

Haydi, atlayıverin arkadaşlar, su çok güzel!

METİN – 3

SANA GÜVENMEDİĞİM İÇİN BENİ AFFET

Yaşlı kadın, bir antika dükkanından aldığı yüzyıllık fincanı özenle salon vitrinine yerleştirdi. Fincanın biçimi, üzerindeki işlemler, renkler onun bir sanat eseri olduğunu söylüyordu. Ödediği parayı hatırladı; hayır, hiç de pahalıya almamıştı. Hayranlıkla fincanı seyretmeye devam etti. Derken, birden fincan dile geldi:

“Bana hayranlıkla baktığının farkındayım. Ama bilmelisin ki, ben böyle değildim. Yaşadığım sıkıntılar beni bu hale getirdi.” Kadın şimdi hayret içindeydi. Önündeki kahve fincanı konuşuyordu!

Kekeleyerek: “Nasıl? Anlayamadım?” diyebildi yaşlı kadın.

“Demek istiyorum ki, ben bir zamanlar çamurdan ibarettim ve bir sanatkar geldi. Beni eline aldı, ezdi, dövdü, yoğurdu. Çektiğim sıkıntılara dayanamayıp: 'Yeter! Lütfen dur artık!' diye bağırarak zorunda kaldım.

Ama usta sadece gülümsedi ve: 'Daha değil!' diye cevapladı beni. Sonra beni alıp bir tahtanın üzerine koydu. Burada döndüm, döndüm, döndüm. Döndükçe başım da döndü. Sonunda yine haykırdım: 'Lütfen beni bu şeyin üzerinden kurtar. Artık dönmek istemiyorum!' Ama usta bana bakıp gülümsüyordu: 'Henüz değil!'

Derken beni aldı ve fırına koydu. Kapıyı kapayıp ısıyı arttırdı. Onu şimdi fırının penceresinden görebiliyordum. Fırın gitgide ısınıyordu. Aklımdan şöyle geçiyordu: Beni yakarak öldürecek!

Fırının duvarlarına vurmaya başladım. Bir taraftan da bağıryordum:

'Usta usta! Lütfen izin ver buradan çıkayım!'

Pencereden onun yüzünü görebiliyordum. Hala gülümsüyor ve 'Daha değil!' diyordu.

Bir saat kadar sonra, fırını açtı ve beni çıkardı. Şimdi rahat nefes alabiliyordum, fırının yakıcı sıcaklığından kurtulmuşum. Beni masanın üstüne koydu ve biraz boyayla bir fırça getirdi.

Boyalı fırçayla bana hafif hafif dokunmaya başladı. Fırça her tarafımda geziniyor ve bu arada ben gıdıklanıyordum.

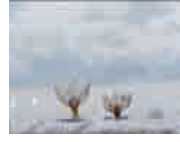
'Lütfen usta! Yapma, gıdıklanıyorum!' dedim. Onun cevabı ise aynıydı: 'Henüz değil!'

Sonra beni nazikçe tutup yine fırına doğru yürümeye başladı. Korkudan ölecektim. 'Hayır! Beni yine fırına sokma, lütfen!' diye bağırdım.

Fırını açıp beni içeri iteleyip kapağı kapattı. Isıyı bir öncekinin iki katına çıkardı. 'Bu sefer beni gerçekten yakıp kavuracak!' diye düşündüm. Pencereden bakıp ona yine yalvardım, ama o yine 'Daha değil!' diyordu. Ancak bu defa ustanın yanaklarından bir damla göz yaşının yuvarlandığını gördüm.

'Tam son nefesimi vermek üzere olduğumu düşünüyordum ki, kapak açıldı ve ustanın nazik eli beni çekip dışarı çıkar-

dı. Derin bir nefes aldım, hasret kaldığım serinliğe kavuşmuştum. Beni yüksekçe bir rafa koydu ve usta şöyle dedi: 'Şimdi tam istediğim gibi oldun. Kendine bir bakmak ister misin?'

Ona 'Evet' dedim. Bir ayna getirip önüme koydu. Gördüğüme inanamıyordum. Aynaya tekrar tekrar baktım ve 'Bu ben değilim. Ben sadece bir çamur parçasıyım.'

'Evet bu sensin!' dedi usta. 'Senin acı ve sıkıntı diye gördüğün şeyler sayesinde böyle mükemmel bir fincan haline geldin. Eğer senin bir çamur parçası iken üzerinde çalışmasaydım, kuruyup gidecektin. Döner tezgahın üstüne koymasaydım, ufalanıp toz olacaktın. Sıcak fırına sokmasaydım, çatlayacaktın. Boyamasaydım, hayatında renk olmayacaktı. Ama sana asıl güç ve kuvveti veren ikinci fırın oldu. Şimdi arzu ettiğim her şey var üzerinde.'

Ve ben kahve fincanı, şu sözlerin ağızımdan çıktığını hayretle fark ettim:

'Ustam! Sana güvenmediğim için beni affet! Bana zarar vereceğini düşündüm. Beni benden fazla sevip bana iyilik yapacağını fark edemedim. Şimdi beni harika bir sanat eseri yaptığını görüyorum. Benim sıkıntı ve acı diye gördüğüm şeyleri bana verdiğin için teşekkür ederim. Teşekkür ederim!'

ETKİNLİK - 1

Aşağıdaki soruları okuduğunuz metinden yararlanarak yanıtlayınız.

1. Yukarıdaki hikayede cansız bir varlık olan fincana insan özelliği verilerek hangi söz sanatları yapılmıştır?

.....
.....
.....
.....
.....
.....

2. Ailemiz, gelişmemiz için bizleri hangi sıkıntılarla baş başa bırakmaktadır?

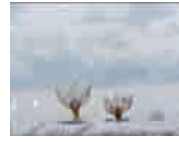
.....
.....
.....
.....
.....
.....

3. Kahve fincanı, ustadan niçin af dilemektedir?

.....
.....
.....
.....
.....
.....

4. Okuduğunuz metinde verilmek istenen mesaj nedir?

.....
.....
.....
.....
.....
.....

BİLGİ KUTUSU

NOKTALAMA İŞARETLERİ

İKİ NOKTA (:)

1. Kendisiyle ilgili örnek verilecek cümlenin sonuna konur:

Millî Edebiyat akımının temsilcilerinden bir kısmını sıralayalım: Ömer Seyfettin, Halide Edip Adıvar, Ziya Gökalp, Mehmet Emin Yurdakul...

2. Kendisiyle ilgili açıklama yapılacak cümlenin sonuna konur:

Kendimi takdim edeyim: Meclis kâtiplerindenim. (Falih Rıfki Atay)

3. Ses bilgisinde uzun ünlüyü göstermek için kullanılır: a:ile, ka:til, usu:le, i:cat.

4. Karşılıklı konuşmalarda, konuşan kişiyi belirten sözlerden sonra konur:

Bilge Kağan: Türklerim, işitin!

Üstten gök çökmedikçe,

alttan yer delinmedikçe

ülkenizi, törenizi kim bozabilir sizin?

5. Edebi eserlerde konuşma bölümünden önceki ifadenin sonuna konur:

– Buğdayla arpadan başka ne biter bu topraklarda?

Ziraatçı sayar:

– Yulaf, pancar, zerzevat, tütün... (Falih Rıfki Atay)

6. Genel Ağ adreslerinde kullanılır: <http://tdk.org.tr>

7. Matematikte bölme işareti olarak kullanılır: $56:8=7$, $100:2=50$ vb.

Uyarı: İki noktadan sonra cümle varsa büyük harfle, sadece örnek verilecekse küçük harfle başlanır.

Pazardan şunları aldım: Elma, kiraz, çilek...

Bir an şunu düşündüm: Eve geç kalırsam ne olur?

ÜÇ NOKTA (...)

1. Anlatım olarak tamamlanmamış cümlelerin sonuna konur:

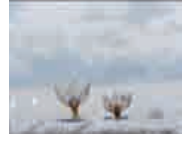
Ne çare ki çirkinliği hemencecik ve herkes tarafından görülüyordu da bu yanı... (Tarkan Buğra)

2. Kaba sayıldığı için veya bir başka sebepten dolayı açık yazılmak istenmeyen kelime ve bölümlerin yerine konur:

Kılavuzu karga olanın burnu b...tan çıkmaz.

3. Alıntılarda başta, ortada ve sonda alınmayan kelime veya bölümlerin yerine konur:

... derken şehrin öte başından boğuk boğuk sesler gelmeye başladı... (Tarkan Buğra)

4. Sözün bir yerde kesilerek geri kalan bölümün okuyucunun hayal dünyasına bırakıldığını göstermek veya ifadeye güç katmak için konur:

Sana uğurlar olsun... Ayrılıyor yolumuz! (Faruk Nafiz Çamlıbel)

5. Ünlem ve seslenmelerde anlatımı pekiştirmek için konur:

Gölgeler yaklaştılar. Bir adım kalınca onu kıyafetinden tanıdılar:

- Koca Ali... Koca Ali, be!.. (Ömer Seyfettin)

- Uyarı:** Ünlem ve soru işaretinden sonra üç nokta yerine iki nokta konulması yeterlidir:

Gök ekini biçer gibi!.. Başaklar daha dolmadan. (Tarık Buğra)

Nasıl da akşam oldu?.. Nasıl da yavrucaklar sustu?.. Nasıl da serçecikler yuvalarına sığındı?.. (Necip Fazıl Kısakürek)

6. Karşılıklı konuşmalarda, yeterli olmayan, eksik bırakılan cevaplarda kullanılır:

- Kimsin?

- Ali...

- Hangi Ali?

- ...

- Sen misin, Ali usta?

- Benim!..

(Ömer Seyfettin)

- Uyarı:** Üç nokta yerine iki veya daha çok nokta kullanılmaz.

SORU İŞARETİ (?)

1. Soru eki veya sözü içeren cümle veya sözlerin sonuna konur:

Ne zaman tükenecek bu yollar, arabacı? (Faruk Nafiz Çamlıbel)

2. Soru bildiren ancak soru eki veya sözü içermeyen cümlelerin sonuna konur:

Gümrükteki memur başını kaldırdı:

- Adınız?

3. Bilinmeyen, kesin olmayan veya şüpheyle karşılanan yer, tarih vb. durumlar için kullanılır:

Yunus Emre (1240 ?-1320), (Doğum yeri: ?) vb.

1496 (?) yılında doğan Fuzuli...

Ankara'dan Antalya'ya arabayla üç saatte (?) gitmiş.

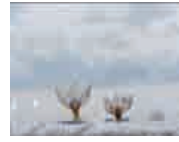
- Uyarı:** mı / mi cümleye zaman anlamı kattığında cümlenin sonuna soru işareti konmaz:

Akşam oldu mu sürüler döner. Hava karardı mı eve gideriz.

- Uyarı:** Soru ifadesi taşıyan sıralı ve bağlı cümlelerde soru işareti en sona konur:

Çok yakından mı bu sesler, çok uzaklardan mı?

Üsküdar'dan mı, Hisar'dan mı, Kavaklardan mı? (Yahya Kemal Beyatlı)

ÖĞRENDİKLERİMİZİ PEKİŞTİRELİM

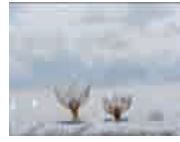

1. Aşağıdaki paragrafta yay ayrıçla belirtilen yerlere uygun noktalama işaretlerini yerleştiriniz.

Geçtiğimiz hafta sonu annem () () Benimle pazara gelir misin () () deyince onu kıramadım () Bizim semtin pazarı cumartesi günleridir ve oldukça kalabalıktır () Pazar yeri evimize yakın olduğu için pazar arabamızı aldık () yola koyulduk () Pazar her zamanki gibi kalabalıktı () Meyveler () sebzeler ışıll ışıll () rengarenkti () Benim en sevdiğim meyvelerden bazıları şunlardır () çilek () kiraz () armut () Bu yüzden alışverişe onlardan başlamak istedim () Annem () patates () havuç () salatalık gibi ağır sebzelerin altında ezilmesinler diye meyveleri en son almamız gerektiğini söyledi () Mantıklı mıydı () Evet ()

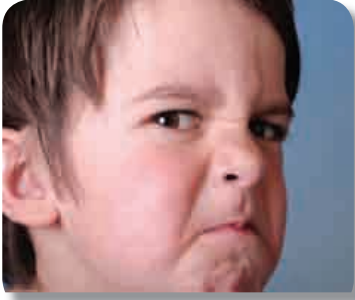
2. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde noktalama yanlışı vardır?

- a) Döner mi, dönse burada çalışmak ister mi?
- b) Eğitimine nerede ve nasıl devam etmek istiyorsun?
- c) Tatilde Fethiye'ye mi gider, Marmaris'e mi bilmiyorum?
- d) Olayları bir de ondan dinleyelim mi, ne dersin?

ETKİNLİK - 3

KENDİ ÇİZGİNİ UZATMALISIN

Öğretmen sınıftaki zeki fakat kıskanç öğrenciyi: "Niçin arkadaşlarını çekemiyor, onların yaptıklarını bozup kavga ediyorsun?" diye sordu. Öğrenci, bir süre düşündükten sonra, "Çünkü onların beni geçmelerini istemiyorum." dedi. "En iyi ben olmalıyım."

"Öğretmen, masasından kalktı; eline bir parça tebeşir aldı ve tahtaya 15 cm uzunluğunda bir çizgi çaktı. Kıskanç öğrenciyi bakarak, "Bu çizgiyi nasıl kısaltırsın?" dedi. Öğrenci bir süre bu çizgiyi inceleyip içinde çizgiyi birçok parçaya bölmek de olan birkaç yanıt verdi.

Öğretmen, yanıtları kabul etmedi ve tahtaya ilkinden daha uzun bir çizgi çaktı. "Şimdi birinci çizgi nasıl görünüyor?" diye sordu. Öğrenci utana sıkıla: "Daha kısa..." diyerek başını öne eğdi. Öğretmen bu yanıt üzerine öğrencisine unutmaması gereken şu öğüdü verdi: "Bilgini ve yeteneklerini artırarak kendi çizgini uzatman, rakibinin çizgisini bölmeye çalışmandan daha iyidir."

Aşağıdaki soruları okuduğunuz metinden yararlanarak yanıtlayınız.

1. Öğretmenin, "Kendi çizgini uzatman daha iyidir." sözünden anladıklarınızı yazınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. Bir insan başarıya ulaşmak için sizce neler yapılmalıdır? Anlatınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

KONU TESTİ - 3

1. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde noktalama yanlışı vardır?

A)

Oyuncağımı bulamazsam uyumayacağım.

B)

Üzgün bir çocuğun oyuncakları bile üzgündür.

C)

Sütü o dökmeyi ama bütün suç üstüne kaldı.

D)

Ona ceza verdiğiniz için bakın ne kadar da üzülmüş?

2. Aşağıdaki cümlelerden hangisinin sonuna soru işareti (?) konmaz?

- A) Hangi tatlıyı daha çok seviyordu
- B) Sen kim oluyorsun, diye sordu
- C) Buraya taşındığımızı kimden duydu
- D) Bu konuda o ne düşünüyordu

3. Endişeyle () “Bana niye bakıyorsunuz ()” diye sordu.

Bu cümlede yay ayraçla belirtilen yerlere aşağıdaki noktalama işaretlerinden hangileri getirilmelidir?

- A) (:) (...)
- B) (;) (!)
- C) (:) (?)
- D) (,) (.)

4. Aşağıdaki cümlelerden hangisinin sonuna üç nokta (...) konulmaz?

- A) Başarısızlığın iki sebebi vardır: tembellik, aptallık
- B) Ne bir telefon ne bir mesaj
- C) Onu bir daha görmek, sesini duymak
- D) Memleketime bir daha gidebilsem

5. Aşağıdakilerden hangisinde iki nokta (:) yanlışı kullanılmıştır?

- A) Annelerin istekleri bitmez: Erken yat, ödevini yap ...
- B) Ülkemin en modern şehirleri şunlardır: İzmir, Antalya ...
- C) Okul kapandı: diplomaları henüz alamadık.
- D) Yaşamak istediğim bir tek şehir var: İstanbul.

6.

Sağlıklı yaşamamanın sınırlarından bazıları şunlardır () dengeli beslenme () spor yapma () düzenli yaşama ()

Volkan'ın cümlesinde yay ayraçla belirtilen yerlere sırasıyla hangi noktalama işaretleri getirilmelidir?

- A) (:) (,) (,) (...)
- B) (;) (,) (,) (.)
- C) (,) (:) (,) (.)
- D) (:) (;) (,) (...)

7. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde üç nokta (...) yanlış kullanılmıştır?

A)

Başarının koşullarından bazıları şunlardır: çalışma, disiplin, azim ...

B)

Haberi onlar da ... den duymuşlar.

C)

Haydi kızlar okula ...

D)

Çok tatlıdır benim annem ...

8. Aşağıdaki cümlelerden hangisinin sonuna soru işareti (?) koymak yanlış olur?

- A) Bu yaptığınız oldu mu şimdi
- B) Akşam oldu mu bütün ışıklar yanar
- C) Yağmur mu yağıyor, dolu mu
- D) Sordun mu sınavın zamanını

9. "Bazı fiiller isimden türemiştir: az-al-mak, tuz-la-mak, yaş-a-mak..." Bu cümlede üç noktanın (...) kullanılması sebebi aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Benzer örneklerin sürdürülebileceğini belirtme.
- B) Bir alıntıda atlanan yerleri belirtme.
- C) Söylenmek istenmeyen sözcüklerin olduğunu belirtme.
- D) Anlatım olarak tamamlanmamış cümleyi belirtme.

10. "Türkiye'de kalmak istememin iki nedeni var" cümlesinin sonuna aşağıdaki noktalama işaretlerinden hangisi getirilmelidir?

- A) Üç nokta (...)
- B) İki nokta (:)
- C) Ünlem işareti (!)
- D) Nokta (.)

11. "Tören alanında kimler yoktu ki () Öğretmenler () öğrenciler () veliler ()" Bu cümlede yay ayrıçla belirtilen yerlere sırasıyla hangi noktalama işaretleri getirilmelidir?

- A) (:) (,) (;) (.)
- B) (:) (;) (,) (...)
- C) (:) (,) (,) (...)
- D) (:) (,) (;) (.)

Palme Yayıncılık

12.

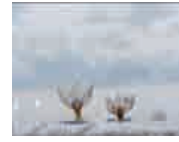

Bir daha göremeyeceğimi bilsem hiç üzer miydim onu

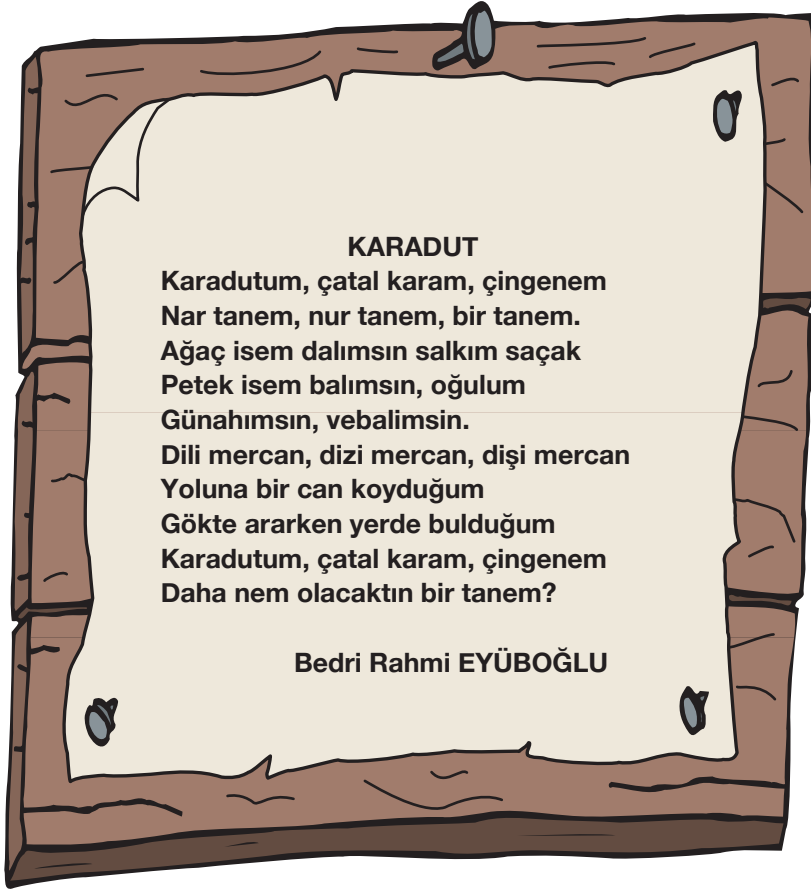
Bülent'in cümlesinin sonuna hangi noktalama işareti gelmelidir?

- A) Noktalı virgül (;)
- B) Nokta (.)
- C) Üç nokta (...)
- D) Soru işareti (?)

METİN – 4

ETKİNLİK – 1

Aşağıdaki soruları okuduğunuz şiirden yararlanarak yanıtlayınız.

1. Okuduğunuz şiirin ana duygusu (teması) nedir?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. Şair kime seslenmektedir? Hangi hitap sözcüklerini kullanmıştır?

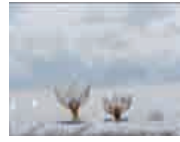
.....

.....

.....

.....

.....

ETKİNLİK - 2

DİL BİLGİSİ

BİLGİ KUTUSU

DÜZYAZI TÜRLERİ

ROMAN

İnsanların yaşadıkları ya da yaşayabilecekleri olayları, yere, zamana ve şahsa bağlayarak anlatan eserlere **roman** denir. Romanda olaylar geniş ve ayrıntılı olarak anlatılır. Ana olay etrafında olaycıklar vardır. Şahıs kadrosu geniştir. Karakter çözümlenmeleri yapılır. Zaman olarak geri dönüşler olur. Bir başka deyişle roman, öykünün genişletilmiş halidir.

Romanlar çeşitli türlere ayrılır:

- **Tarihi Roman:** Konusunu tarihten alır.
- **Töre Romanı:** Toplumun yaşayış tarzını, geleneklerini, adetlerini işleyen romandır.
- **Psikolojik Roman:** Ruh çözümlenmelerinin yapıldığı romandır.
- **Egzotik Roman:** Uzak ve yabancı ülkelerin doğa ve insanlarını anlatan romandır.
- **Tezli Roman:** Bir görüş veya düşünceyi savunan romandır.
- **Polisiye Roman:** Dedektif hikayelerini anlatan romandır.

ŞİİR

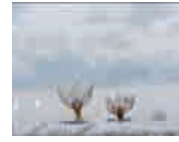
Duygu, hayal ve düşüncelerin bir düzene bağlı olarak, çekici bir dil ve ahenkli mısralar içinde aktarılmasıdır. Edebiyat türlerinin en eskisi şiidir.

Şiiri düz yazıdan ayıran ölçü, mısra, ahenk gibi unsurlar vardır. Şimdi bu unsurları inceleyelim.

- **Manzume:** Şiir şeklinde yazılmış esere "manzume" denir.
- **Nazım Birimi:** Şiiri oluşturan mısra kümelerine nazım birimi denir: Mısra, beyit, dörtlük, ...
- **Mısra (Dize):** Ölçülü ve anlamlı, bir satırlık nazım birimidir.
- **Beyit (İkilik):** Aynı ölçüde olan, anlamca bir bütünlük oluşturan ve iki dizeden oluşan nazım birimidir.
- **Dörtlük (Kıta):** Aynı ölçüde olan, anlamca bir bütünlük oluşturan ve dört dizeden oluşan nazım birimidir.
- **Ölçü (Vezin):** Şiirde dizelerin hece sayısına veya hecelerin ses değerine göre bir uyum içinde olmasıdır.
- **Hece Ölçüsü:** Şiirde dizeleri oluşturan sözcüklerin hece sayılarının eşitliğine dayanan ölçüdür. Hece ölçüsüyle yazılmış dizeler okunurken belli yerlerde durulur, nefes alınır. Durulan bu yerlere "**durak**" denir. Duraklar sözcükleri bölmez, sözcüklerin sonunda yer alır.
- **Serbest Ölçü (Ölçsüzlük):** Bu ölçüde hecelerin sayısı ya da uzunluğu kısıtlı dikkate alınmaz.
- **KAFİYE (UYAK):** Mısra sonlarındaki yazılışları ve okunuşları aynı, anlamları ve görevleri farklı kelimelerin, eklerin benzerliğine **kafiye** denir.

REDİF

Dize sonlarında aynı sözcüklerin ya da aynı ses ve görevdeki eklerin kullanılmasıyla oluşur. Redif, daima kafiyeden sonra gelir. Yani dıştan içe doğru önce redif, sonra kafiye aranır. Hatta bazen dize sonunda kafiye hiç bulunmaz, ses benzerliği redifle sağlanır. Redifi kafiyeden ayırmak için dize sonundaki kelimelerin önce köklerini belirlemeliyiz. Varsa redifi ekte, kafiyeyi ise kökte aramalıyız. Redif yoksa ekten itibaren kafiye arayabiliriz.

Bu ıslıkla uzayan, dönen, kıvrılan **yollar**
Uykuya varmış gibi görünen yılan **yollar**

Dizelerinde “yollar” sözü iki dizede de kullanılmış; yazılışı ve anlamı aynı olduğu için redif kabul edilmiştir. Ondan önceki “kıvrılan” ve “yılan” sözcüklerindeki “ılan” sesleri ortak olduğundan zengin kafiye oluşmuştur.

Uzaktan gelirken derin **akisler**
Kapadı geçtiğim yolları **sisler**
Tutuştı içimde birikmiş **hisler**

Dizelerinde “-ler” sesleri görev bakımından aynı oldukları için redif, “-is” sesleri ise tam kafiye.

Uyarı: Bazen dize sonlarındaki eklerin sesleri aynı, görevleri farklı olabilir; bunlar redif sanılmamalıdır.

Bir noktada birleşmiş vatanın dört bucağı
Gurbet çeken gönüller kuşatmıştı ocağı

dizelerinin sonundaki “bucağı” ve “ocağı” sözcüklerindeki “ı” eklerinin görevleri farklıdır. Birincide iyelik eki olan bu ek diğerinde hal ekidir, dolayısıyla redif oluşturmamıştır, “cağı” sesleri zengin kafiye oluşturmuştur.

KAFİYE: Dize sonlarındaki ses benzerliklerine **kafiye** denir.

KAFİYE ÇEŞİTLERİ

1) **Yarım Kafiye:** Tek ses benzerliğine dayanan kafiye türüdür.

Seven yar böyle mi olur

Aşıklarda yaş mı kalır

Dizelerinde dize sonlarındaki “-r” sesleri yarım kafiye oluşturmuştur.

2) **Tam Kafiye:** İki ses benzerliğine dayanan kafiye türüdür.

On atlıya karar verdim yaşını

Yenice sevdaya salmış başını

El yanında yakar gider kaşını

Tenhalarda gülüşünü sevdiğim.

Dizelerinde dize sonundaki “-ını” sesleri anlamca ve görevce aynı olduğu için rediftir. Ekte redif varsa kafiye kökte aranır. Bu nedenle köklerdeki “-aş” sesleri tam kafiye türüdür.

3) **Zengin Kafiye:** Üç ya da daha çok ses benzerliğine dayanan kafiye türüdür.

Ertesi gün başladı gün doğmadan yolculuk,

Soğuk bir mart sabahı.. Buz tutuyor her soluk

Dizelerinde “-luk” sesleri zengin kafiye türüdür.

4) **Tunç Kafiye:** Ses benzeşmesinin üçten fazla olması durumunda kelimelerin biri genellikle diğerini içine alır. Bu, durumda zengin kafiye türüdür.

Ay asar kandilini,

Suya sarkan dilini

Dizelerinde “dilini” sözcüğü “kandilini” sözcüğünün içinde aynen yer aldığı için tunç kafiye türüdür.

Kimi solgun, sarışın, kimi ak, kimi kara

Kiminin arkasından görünüyor Ankara.

Dizelerinde “kara” sözcüğü “Ankara” sözcüğünün içinde aynen yer aldığı için tunç kafiye türüdür.

5) Cinaslı Kafiye: Anlamları ayrı, fakat yazılış ve okunuşları aynı olan kelime ve kelime gruplarının mısra sonunda tekrarı ile oluşan kafiyedir.

Niçin kondun a bülbül kapımdaki asmaya

Ben yarimden vazgeçmem götürseler asmaya

Dizelerinde “asmaya” sözcüklerinin yazılışları aynı anlamları farklı olduğu için bu dizeler arasında cinaslı uyak vardır.

Bilmem ki yaz mı gelmiş niçin açmış gül erken

Aklımı kayıp ettim nazlı yarim gülerken

Dizelerinde “gül erken ve gülerken ” sözcüklerinin yazılışları aynı anlamları farklı olduğu için bu dizeler arasında cinaslı uyak vardır.

KAFİYE ŞEMASI

Mısraların son seslerine bakılarak bir dördlüğün kafiye düzeni çıkarılır. Kafiye düzenlerinin, mısralarının son seslerindeki düzene göre çeşitleri vardır.

- 1. Düz Kafiye:** “aaab” veya “aabb” şeklinde olmalıdır.
- 2. Çapraz Kafiye:** “abab” şeklinde olmalıdır.
- 3. Sarma Kafiye:** “abba” şeklinde olmalıdır.
- 4. Mani Tipi Kafiye:** “aaba” şeklinde olmalıdır.

KONULARINA GÖRE ŞİİR TÜRLERİ VE ÖZELLİKLERİ

1. Lirik şiir: Aşk, ayrılık, hasret, özlem konularını işleyen duygusal şiirlerdir. Okurun duygularına, kalbine seslenir. Eskiden Yunanlılarda “lir” denen sazlarla söylendiğinden bu adı almıştır.

Ne zaman seni düşünsem

Bir ceylan su içmeye iner

Çayırları büyürken görürüm

Her akşam seninle

Yeşil bir zeytin tanesi

Bir parça mavi deniz

Alır beni

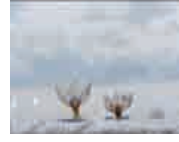
Seni düşündükçe

Gül diyorum elimin değdiği yere

Atlara su veriyorum

Daha bir seviyorum dağları

İlhan BERK

- 2. Epik şiir:** Destansı özellikler gösteren şiirlerdir. Kahramanlık, savaş, yiğitlik konuları işlenir. Okuyanda coşku, yiğitlik duygusu, savaşma arzusu uyandırır. Daha çok, uzun olarak söylenir.

Kalktı göç eyledi Avşar elleri,
Ağır ağır giden eller bizimdir.
Arap atlar yakın eder ırağı,
Yüce dağdan aşan yollar bizimdir.
Belimizde kılıcımız Kirmani,
Taşı deler mızrağımın temreni.
Hakkımızda devlet etmiş fermanı,
Ferman padişahın,dağlar bizimdir.
Dadaloğlu'm birgün kavga kurulur,
Öter tüfek davlumbazlar vurulur.
Nice koçyiğitler yere serilir,
Ölen ölür, kalan sağlar bizimdir.

(Dadaloğlu)

- 3. Didaktik Şiir:** Belli bir düşünceyi aşlamak ya da belli bir konuda öğüt, bilgi vermek, ahlaki bir ders çıkarmak amacıyla öğretici nitelikte yazılan, duygu yönü zayıf şiir türüdür.

Şunlar ki çoktur malları
Gör nice oldu halleri
Sonucu bir gömlek imiş
Anında yoktur yenleri

(Yunus EMRE)

- 4. Pastoral Şiir:** Çoban ve kır yaşamını, doğa güzelliklerini anlatan şiirlere pastoral şiir denir.

Pastoral şiirlerin her türlü süsten, yapmacıktan, gösteriş ve söz oyunlarından uzak bir yapısı vardır.

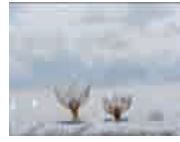
Gümüş bir dumanla kapandı her yer
Yer ve gök bu akşam yayla dumanı
Sürüler , çeşmeler , sarı çiçekler
Beyaz kar, yeşil çam, yayla dumanı

(Ömer Bedrettin UŞAKLI)

- 5. Satirik Şiir:** Eleştirici bir anlatımı olan şiirlerdir. Bir kişi, olay, durum, iğneleyici sözlerle, alaylı ifadelerle eleştirilir.

Benim bu gidişe aklım ermiyor
Fukara halini kimse sormuyor
Padişah sikkesi selam vermiyor
Kefensiz kalacak ölümüz bizim

- 6. Dramatik şiir:** Tiyatroda kullanılan şiir türüdür. Eski Yunan edebiyatında oyuncuların sahnede söyleyecekleri sözler şiir haline getirilir ve onlara ezberletilirdi. Bu durum dram tiyatro türünün çıkışına kadar sürer. Bundan sonra tiyatro metinleri düz yazıyla yazılmaya başlanır.

BENZETME

Bir varlığın kendisinden daha güçlü bir varlığa benzetilmesidir. Benzetmelerde benzeyen ve kendisine benzetilen kesinlikle bulunmalıdır. Benzetme yönü ve benzetme edatı ise her zaman bulunmak zorunda değildir.

Benzetmenin dört ögesi vardır:

- 1. Benzeyen (B):** Özellikçe zayıf olan
- 2. Kendisine Benzetilen (KB):** Özellikçe güçlü olan
- 3. Benzetme Yönü (BY):** Aktarılan özellik
- 4. Benzetme Edatı (BE):** gibi, kadar, sanki, güya, misal, andırmak .

Bunlardan ilk ikisi benzetmenin asıl öğeleridir. Benzetme yönü ve benzetme edatı yardımcı öğelerdir. Yardımcı öğeler kullanılmadan da benzetme gerçekleştirilebilir.

Örnek: “Cennet gibi güzel vatan”

KB BE BY B

Bir benzetmede bu dört öğe her zaman bir arada bulunmayabilir.

Benzetme, kullanılan öğeler bakımından çeşitlere ayrılır:

- 1. Ayrıntılı (Tam) Benzetme:** Dört ögesi de bulunan benzetmedir.

Ah bu türküler, köy türküleri

Ana sütü gibi candan

Ana sütü gibi temiz.

Benzeyen: Köy türküleri

Kendisine benzetilen: Ana sütü

Benzetme yönü: temiz ve candan olması

Benzetme edatı: gibi

- 2. Kısaltılmış Benzetme:** Benzetme yönü bulunmayan benzetmedir.

Kutu gibi bir dairede oturuyor.

Benzeyen: daire

Kendisine Benzetilen: kutu

Benzetme Edatı: gibi

Benzetme yönü: Yok. (küçüklük)

- 3. Pekiştirilmiş Benzetme:** Benzetme edatı bulunmayan benzetmedir.

Bir siyah kadındır kaldırımlarda gece

Benzeyen: gece

Kendisine Benzetilen: kadın

Benzetme Yönü: siyahlık

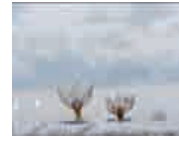
Benzetme edatı: Yok.

- 4. Yalın Benzetme (Güzel Benzetme):** Benzeyen ve kendisine benzetilenle yapılan benzetmedir.

Selviler içinde bir alevdir Emir Sultan

Benzeyen: Emir Sultan

Kendisine Benzetilen: alev

ABARTMA

Bir özelliğin ya da durumun olduğundan daha çok ya da daha az gösterilmesidir.

Abartmanın oluşması için, söz konusu özelliğin, mantığın sınırlarını zorlayacak biçimde büyütülmesi ya da küçültülmesi gerekir.

Bir gün doludizgin boşanan atlarımızla

Yerden yedi kat Arş'a kanatlandık o hızla

Akıncıların atları öyle hızlı koşmaktadır ki hızlarını alamazlar ve binicileriyle yerden yedi kat Arş'a yükselirler. Burada olmayacak bir durumun anlatımı vardır.

ÖĞRENDİKLERİMİZİ PEKİŞTİRELİM

1. Ağıladım, ağladım hiç durmadan
Sel oldu yaşlar gözümde
Senin için ey güzel,
Dünya eridi bitti ellerimde

Yandaki dizelerde bulunan söz sanatlarını açıklayınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....
2. Bahçemizde nar ağacı
Kimi tatlı kimi acı
Gönüldeki dert ilacı
Ya bulunur ya bulunmaz

Yandaki şiir ile ilgili aşağıdaki özellikleri yazınız.

Nazım birimi:

Ölçüsü:

Kafiye şeması:

Kafiye çeşitleri:

.....

.....

.....

ETKİNLİK - 3

O SENİN ELİNDE

Bir bilge varmış, ne sorsan cevap verirmiş.

Onu çekemeyen biri demiş ki: "Ona öyle bir soru soracağım ki kesinlikle bilemeyecek."

Ne soracaksın? diye sordukların da ise: "Elimde bir kelebek var. Ölü mü diri mi?" diye soracağım.

"Eğer diri derse elimi sıkıp öldüreceğim. Ölü derse de elimi açıp bırakacağım kelebek uçup gidecek."

Adam, bilgenin yanına gitmiş ve sorusunu sormuş:

"Elimdeki bir kelebek var. Bil bakalım kelebek ölü mü diri mi?"

Bilge ise şu müthiş cevabı vermiş:

"O SENİN ELİNDE !"

Aşağıdaki soruları okuduğunuz parçadan yola çıkarak cevaplayınız.

1. Başımıza gelenler bizim elimizde midir? Bir örnek-le anlatınız

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. Sizce yaşadıklarımıza yön verebilir miyiz? Anlatınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

KONU TESTİ - 4

1.

Yaylanın çimenine
Hep toplanmış geyikler
Sevdalının işine
Ne karışır büyükler

Bu dördlükte aşağıdakilerden hangisi yoktur?

- A) Redif
B) Çapraz kafiye
C) Yarım kafiye
D) Cinaslı kafiye

2. Bir of çeksem karşıki dağlar yıkılır
Bugün posta günü canım sıkılır
Ellerin mektubu gelmiş okunur
Benim yüreğime hançer sokulur

Yukarıdaki dördlüğün ilk dizesindeki söz sanatı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Kişileştirme
B) Abartma
C) Konuşturma
D) Benzetme

3. Elif kaşlarını çatar
Gamzesi bağrıma batar
Ak elleri kalem tutar
Yazar Elif, Elif diye

Karacaoğlan'ın bu dizeleri hakkında aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Düz kafiye düzeni kullanılmıştır.
B) 1, 2 ve 3. dizelerde redif vardır.
C) Tunç kafiye kullanılmıştır.
D) 8'li hece ölçüsüyle yazılmıştır.

4. Aşağıdakilerden hangisinde yarım kafiye vardır?

- A) Yöğrüttür bizim atımız
Yardan atladı zatımız
B) Emrah der ki düştüm dile
Bülbül figan eder güle
C) Bahçemizde nar ağacı
Kimi tatlı kimi acı
D) Deryalarda olur bahri
Doldur ver içeyim zehri

6. "İnsanların yaşadıkları ya da yaşayabilecekleri olayları, yere, zamana ve şahsa bağlayarak anlatan eserlere denir."

Yukarıdaki cümlede boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

- A) Masal
B) Roman
C) Deneme
D) Anı

5.

SEVİYORUM SENİ

Seviyorum seni
ekmeği tuza banıp yer gibi
Geceleyin ateşler içinde uyanarak
ağzımı dayayıp musluğa su içer gibi
...

Yukarıdaki dizeler hangi şiir türüne örnektir?

- A) Lirik şiir
B) Epik şiir
C) Satirik şiir
D) Pastoral şiir

7.

Mustafa Kemal'i düşünüyorum
Yeleleri alevden al bir ata binmiş
Aşıyor yüce dağları, engin denizleri
Altın saçları dalgalanıyor rüzgarda
Işıl ışıl yanıyor mavi gözleri
...

Ümit Yaşar Oğuzcan'ın yukarıda bazı dizeleri verilen bu şiiri hangi şiir türüne örnektir?

- A) Lirik şiir B) Epik şiir
C) Didaktik şiir D) Satirik şiir

8. Vara vara vardım ol kara taşa,
Hasret ettin beni kavim kardaşa,
Sebep ne gözden akan kanlı yaşa,
Bir ayrılık, bir yoksulluk, bir ölüm

Bu dizelerde aşağıdaki kafiye türlerinden hangisi örneklenmiştir?

- A) Yarım kafiye B) Tunç kafiye
C) Zengin kafiye D) Tam kafiye

9. Yiğit olan yiğit kurt gibi bakar
Düşmanı görünce ayağa kalkar

Bu dizelerle ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenmez?

- A) "-ar" lar rediftir.
B) Birinci dizede benzetme sanatı vardır.
C) Zengin kafiye kullanılmıştır.
D) Epik şiirden alınmıştır.

10. Aşağıdaki roman türlerinden hangisi toplumun yaşayış tarzını, geleneklerini, adetlerini işler?

- A) Psikolojik roman B) Polisiye roman
C) Töre romanı D) Tarihi roman

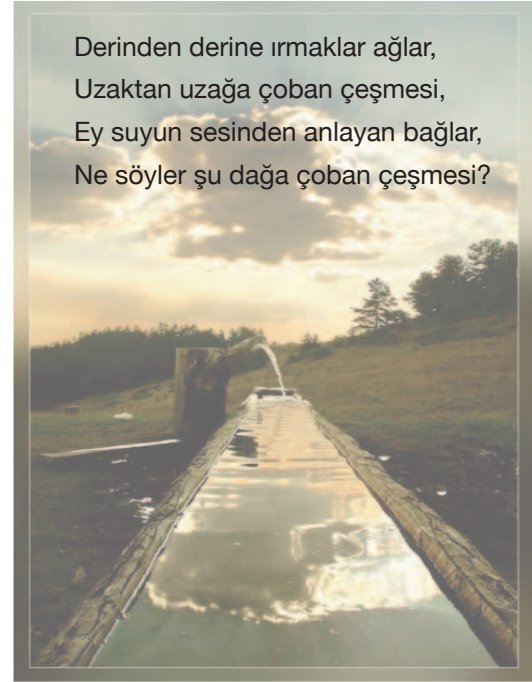
11. Benim bu gidişe aklım ermiyor
Fukara halini kimse sormuyor
Padişah sikkesi selam vermiyor
Kefensiz kalacak ölümüz bizim

Bu dizelerde aşağıdaki şiir türlerinden hangisine özgü nitelikler ağır basmaktadır?

- A) Epik şiir B) Lirik şiir
C) Satirik şiir D) Pastoral şiir

12.

Derinden derine ırmaklar ağlar,
Uzaktan uzağa çoban çeşmesi,
Ey suyun sesinden anlayan bağlar,
Ne söyler şu dağa çoban çeşmesi?

Yukarıdaki dizelerle ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

- A) Birinci dizede kişileştirme sanatı vardır.
B) 1. ve 3. dizelerde cinaslı uyak kullanılmıştır.
C) 2. ve 4. dizelerde redif yoktur.
D) Dördüncü dizede konuşurma sanatı vardır.